

คน เงิน จริยธรรม

นพ.อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล

สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล

เห็นหัวข้อนี้ บางท่านอาจจะแปลความหมายไปในเชิงของข้อกังวลเรื่องการแพทย์พาณิชย์ แต่คำเต็มที่ตั้งใจกล่าวถึงคือเรื่องของ “ระบบการจ่ายเงินและหลักจริยธรรมที่มีผลต่อการดูแลที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง”

WPRO หรือสำนักงานองค์การอนามัยโลกภาคพื้นแปซิฟิกตะวันตกซึ่งตั้งอยู่ที่มนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ได้ประมวลคำประกาศและข้อเสนอแนะต่างๆ ขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ Universal Declaration of Human Rights (1948), Alma Ata Declaration (1978), Cairo Declaration (1994), Beijing Declaration & Yanuca ‘Healthy Island’ Declaration (1995), Declaration for health development in the South East Asian Region in the 21st century (1997), Copenhagen Declaration on Social Development (1999), United National Millennium Declaration (2000) นำมาสู่อธิปไตยว่า core values ที่เป็นพื้นฐานของคำประกาศเหล่านั้น ได้แก่ empowerment, participation, the central role of the family and community in any process of development, and an end to gender and all other forms of discrimination.

ด้วยสภาพปัญหาในระบบบริการสุขภาพ และความสำเร็จของการทดลองรูปแบบต่างๆ ในระบบบริการสุขภาพซึ่งนำมาสู่แนวคิดที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทาง WPRO จึงได้เสนอแนะใหญ่ของการปรับเปลี่ยนหรือ re-orientate ระบบบริการสุขภาพ ในชื่อว่า People at the Centre of Care Initiative (PCI) หรือ “การดูแลที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง”

คนในที่นี้หมายความรวมถึงผู้เจ็บป่วย ผู้ไม่ป่วย ครอบครัว ชุมชน และผู้ให้บริการ ลักษณะของการดูแลที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางสามารถขยายความได้มากมาย แต่สรุปรวมง่ายๆ ก็หนีไม่พ้นการดูแลที่เป็นองค์รวม คุณภาพ ความปลอดภัย จริยธรรม การเสริมพลัง การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้บริโภค

เมื่อต้นเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา ได้มีการประชุม PCI reference group ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของประเทศและองค์กรต่างๆ จาก 2 ภูมิภาค คือ WPRO และ SEARO ช่วยกันปรับแต่ง policy framework ที่ผู้เชี่ยวชาญได้จัดทำขึ้น และนำมาปรึกษาเพิ่มเติมในประเทศสมาชิก 2 ประเทศแรกคือไทยและมาเลเซีย

ในช่วงปลายเดือนสิงหาคม มีการจัดประชุมที่เรียกว่า In-country Consultation Workshop ในประเทศไทย ในที่ประชุมได้มีการพิจารณา domain ต่างๆ ทั้ง 4 domain ใน policy framework อันได้แก่

1. บุคคล ครอบครัว และชุมชน ที่ได้รับข้อมูลและการเสริมพลัง
2. health practitioners ที่มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบ
3. สถานบริการสุขภาพที่ทำงานอย่าง more effective
4. ระบบและแรงจูงใจที่สนับสนุน

ในที่ประชุมได้มีการพูดคุยกันอย่างหลากหลาย และพบว่าประเทศไทยได้มีความเคลื่อนไหวในทิศทางดังกล่าวอยู่แล้วค่อนข้างมาก ทำให้ได้เห็นภาพรวมและเป้าหมายร่วมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในการประชุมวันนั้น มีหลายเรื่องที่ต้องนำมาขบคิดกันต่อ จะขอยกตัวอย่างสักเรื่องหนึ่ง

มุมมองจากผู้บริโภค ผู้แทนของผู้บริโภคให้ข้อมูลว่าขณะนี้การตรวจสอบว่าใครเป็นผู้จ่ายเงินเป็นสิ่งที่โรงพยาบาลจะกระทำเป็นเบื้องต้น ทำให้เกิดความกังวลว่าการรักษาพยาบาลจะไม่เป็นไปตามข้อบ่งชี้และความจำเป็นทางการแพทย์ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมาย People at the Centre of Care เรื่องการจ่ายเงินน่าจะเป็นเบื้องหลังที่ไปเรียกเก็บกัน

มุมมองจากผู้บริหารโรงพยาบาล ท่านผู้อำนวยการ รพศ.พระปกเกล้า จันทบุรี เล่าถึงแนวคิดการบริหารงานว่า ถ้าโรงพยาบาลในจังหวัดมีปัญหากัน ผู้ที่ปวดหัวคือนายแพทย์ สาธารณสุขจังหวัดและผู้อำนวยการโรงพยาบาลจังหวัด แต่ถ้าโรงพยาบาลจังหวัดมีปัญหาฝ่ายเดียว ผู้ที่ปวดหัวคือปลัดกระทรวงสาธารณสุขและผู้ตรวจราชการกระทรวง ท่านจึงมีนโยบายสมานฉันท์ภายในจังหวัด โรงพยาบาลจังหวัดเอื้ออาทรต่อโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัด เสมือนระบบที่ท่านเคยมีประสบการณ์อยู่ที่จังหวัดน่าน ไม่ต้องมาทะเลาะกันเรื่องเงิน ไม่นำแรงกดดันจากภายนอกมาสร้างความสั่นคลอนภายในพื้นที่ ซึ่งในพื้นที่ส่วนใหญ่มิได้เป็นเช่นนั้น

มุมมองเชิงระบบ ในระบบการซื้อขายบริการ หากกลไกหรือกฎเกณฑ์ในการซื้อขายบริการไม่ดี มีการลงรายละเอียดมากเกินไป จะเป็นผลลบมากกว่าผลบวก ปิดกั้นนวัตกรรมหรือความคิดใหม่ๆ ผู้ให้บริการจะสนใจเรื่องเงินที่จ่ายกับจำนวนเงินที่ได้รับมากกว่าที่จะสนใจผู้ป่วย

แท้จริงแล้วเรื่องสิทธิคุ้มครองเป็นเรื่องสมมติ แต่เราเอาจริงเอาจังกับเรื่องสมมติมากเกินไปจนไม่คิดถึงหัวใจของความเป็นมนุษย์ แม้จะมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแล้ว แต่ก็ยังมีผู้ป่วยอีกจำนวนหนึ่งที่ต้องควักกระเป๋าจ่ายเงินจำนวนมาก เงินที่จำกัดไม่เพียงพอที่จะให้การคุ้มครองได้ทั้งหมด จะเลือกจ่ายตรงไหน

เมื่อมีเงินจำกัด คำถามที่จะตามมาในอนาคตก็คือ จะทุ่มเทในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ผู้ป่วยหนักใน ICU ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง การประคับประคองเพื่อยืดชีวิต ฯลฯ มากน้อยเพียงใด ประเด็นทางจริยธรรมก็จะมีสำคัญมากยิ่งขึ้น การตัดสินใจกับเรื่องที่มีความ

อ่อนไหวต่อความรู้สึกและมีเรื่องของความไม่แน่นอนสูงจะมีแนวทางอย่างไร ดูเหมือนจะไม่มีคำตอบที่ชัดเจนในเรื่องนี้ แต่ภาระทั้งหมดกำลังถูกผลักให้กับผู้ให้บริการในการตัดสินใจ เป็นความท้าทายอย่างยิ่ง สำหรับเป้าหมายการดูแลที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง